

Observatie van de koningin

Tekst Piet Huitema

In deze bijdrage schrijf ik over het observeren van de koningin. Dat bedoel ik niet letterlijk; u hoeft niet naar de koningin zelf te kijken. De koningin geeft haar erfelijke eigenschappen en de erfelijke eigenschappen van de darren waarmee ze heeft gepaard door aan haar dochters (werksters en koninginnen). Aan haar zonen geeft ze alleen haar eigen erfelijke eigenschappen door. Door goed naar het volk te kijken ziet u de eigenschappen van de koningin.

Eigenschappen

De zomer lijkt nog maar net begonnen, maar de langste dag komt al dichterbij. Voor mij is de maand juni een kantelmoment. De imker heeft in de meeste volken de oude koninginnen vervangen door jonge koninginnen. Voor veel imkers is het afscheid nemen van een oude koningin een moment van bezinning. Er is niets op tegen om een goede koningin nog een of twee jaar aan te houden. De prestaties van de koningin hebt u al een hele tijd kunnen beoordelen. Wat altijd meteen opvalt is hoe het broednest er uit ziet. Hoeveel ramen werksterbroed zijn er? Is het broednest mooi aaneengesloten?

Zitten er veel lege cellen tussen het broed? Was het volk vroeg met het aanzetten van zwermcellen? Dit zijn dingen die u kunt zien. De jonge koninginnen van dit jaar zullen al aan de leg zijn of binnenkort aan de leg gaan. Ook daarvoor geldt hetzelfde advies, namelijk goed in de gaten houden hoe het broednest zich ontwikkelt.

Gedrag van het volk

Andere eigenschappen van de koningin leiden we af uit het gedrag van de werksters. Een imker kan niet alle eigenschappen even gemakkelijk in beeld krijgen, maar twee belangrijke

eigenschappen zijn zachtaardigheid en zwermlust. Honingopbrengst wordt ook als erfelijke factor gezien, maar wordt toch meer bepaald door de dracht. Voor een imker met enkele volken zal een pot honing meer of minder niet veel uitmaken. Het belangrijkste is dat u bijen heeft die goed te behandelen zijn en andere mensen niet tot last zijn.

De vraag is dus: hoe gedraagt het volk zich tegenover de imker? Een volk dat aan u af en toe een prik uitdeelt is niet zo bijzonder. Het is echter wel vervelend als de bijen voortdurend niet alleen de imker steken maar ook

Mooi gezond broed. Foto Richard de Bruijn

mensen in de omgeving van de bijenstand.

Dan hebben we nog de zwermvlucht. Het komt ons als imker slecht uit als de bijen al vroeg in het seizoen willen zwermen. Het erg vroeg aanzetten van zwermcellen is dus een minder wenselijke eigenschap.

Prestaties van de koningin

Koninginnen met slechte legprestaties kunnen we eigenlijk niet gebruiken. Het kan liggen aan een lichamelijk gebrek van de koningin. Niet uitgesloten is dat het volk zo'n koningin zelf vervangt. Zo'n stille moerwisseling hoeft geen probleem te zijn als er voldoende darren rondvliegen. Na de darrenslacht in augustus zal een jonge koningin niet meer bevrucht kunnen worden en is het volk verloren. Het is daarom van belang op tijd te zien hoe de koningin presteert en zo nodig in te grijpen. Een dergelijke koningin moet worden verwijderd en het volk worden verenigd met een goed volk.

Slecht leggende koninginnen moeten op tijd worden vervangen om te voorkomen dat het volk geheel achteruitgaat en verdwijnt. Ook koninginnen die agressieve werksters voortbrengen kunnen beter worden gewisseld. Steeklust wordt gezien als een erfelijke factor, maar bijen kunnen ook geïrriteerd raken door luchtjes als pasgemaaid gras of van kruidenranden in de buurt van de bijenstand. De irritatie veroorzaakt door geuren is de bijen niet aan te rekenen; dat is het normale verdedigingsmechanisme van een volk.

Koninginnentelers willen geen volken met agressieve eigenschappen. Overigens is agressief onze interpretatie van het natuurlijke gedrag van een bijenvolk. Het is ook voor kleine imkers verstandig om verder te gaan met zachtvaardige volken. Als u daar zelf niet over beschikt, is er vast wel iemand in de vereniging die u verder kan helpen. Het plezier in het imkeren wordt groter als de steeklust van het volk afneemt.

Koninginnen die goed gepresteerd hebben kunt u gerust nog een jaar aanhouden. Een koningin van 2019 kan bijvoorbeeld tot 2022 meegaan.

Een wisselcel. Foto Imkerpedia

Een veger met een dergelijke koningin hebt u wellicht al met vier tot zes ramen bijen in een zesraamskast gedaan. Na dertien dagen zult u de doppen in het hoofdvolk al hebben gebroken en enkele koninginnen hebben laten uitlopen. Een beginnende imker zal het na het breken van de doppen verder aan het volk overlaten welke koningin overblijft. Dat gaat meestal wel goed. Als u te maken hebt met een agressief volk dan kunt u hier beter geen koningin van telen. In dat geval zou u tussen de achtste en de tiende dag na het maken van een veger alle doppen in het steeklustige volk kunnen wegbreken en er een stukje raat met eitjes en larfjes uit een zachtvaardig volk in kunnen hangen. Vervolgens breekt u dertien dagen later de doppen. Dus de verkeerde larven eruit en de goede erin. Er zijn ook andere manieren om hetzelfde resultaat te bereiken maar die vereisen meer ervaring; die laat ik hier buiten beschouwing.

De zwermperiode en de generatieopvolging is een van de meest uitdagende bezigheden van de imker. Het is fijn als het goed gaat maar zeer frustrerend als het mislukt. Het is prettig als je bij onverwachte problemen met anderen kunt overleggen en bespreken hoe je ze oplost. Samen spreid je de risico's en wordt de hobby leuker.

Reservevolkjes

Om de risico's te spreiden maak ik enkele broedafleggers. Ik gebruik daarvoor een drieraamskastje. Daarin komen zorgvuldig uitgekozen ramen, om te beginnen een raam met weinig eitjes en larfjes en veel gesloten broed. Niet te veel open broed geven omdat een klein volkje niet veel broed kan verzorgen. De eitjes en larfjes kiest u natuurlijk uit een zachtvaardig volk. In het kastje komt verder een raam met voldoende voer en stuifmeel en een leeg, uitgebouwd raam. In de broedaflegger worden enkele ramen met bijen afgeslagen. Drie ramen afslaan is meestal wel genoeg. De bijen in dit kastje zorgen voor een jonge koningin. Doppen breken is niet nodig, behalve als de broedaflegger erg sterk is uitgevallen. Na ongeveer vier weken kan de koningin aan de leg zijn. Als alles naar wens is gegaan hebt u in de loop van de maand juli koninginnen waaruit u de beste kunt kiezen.

Slot

Imker zijn betekent ook veel aandacht besteden aan het gedrag van de bijen. Proberen te doorgronden wat achter het gedrag van de bij schuilgaat. Begrip voor het leven van de bij is voor wie daarvoor openstaat een bron van energie. ●